

Τα αυθεντικά κείμενα στη σχολική τάξη:

Μεθοδολογικές παρατηρήσεις ¹

Η ανακοίνωση διαπραγματεύεται μεθοδολογικά ζητήματα που προκύπτουν από την παρουσία αυθεντικών κειμένων για τη διδασκαλία/εκμάθηση των ξένων γλωσσών ².

1. Τα αυθεντικά κείμενα

Αυθεντικό θεωρείται κάθε είδους κείμενο το οποίο δεν κατασκευάστηκε με σκοπό να ενταχθεί σε ένα σχολικό εγχειρίδιο. Κάτω από αυτήν την ετικέτα τοποθετείται κάθε κείμενο του κοινωνικού χώρου του οποίου ο λόγος δημιουργίας απαντάει **σε μια κοινωνική αναγκαιότητα**. Αυτό το χαρακτηριστικό διαφοροποιεί τα αυθεντικά από τα κατασκευασμένα, ειδικά για τα σχολικά βιβλία, κείμενα των οποίων η σκοπιμότητα δημιουργίας συνίσταται στη διδασκαλία ενός ειδικού λεξιλογίου ή ενός μορφο-συντακτικού φαινομένου.

Με αυτή την έννοια, ο όρος «αυθεντικά κείμενα» δε δημιουργήθηκε για να τονίσει την παρουσία ενός θετικού χαρακτηριστικού, αλλά μάλλον να δηλώσει **την απουσία μιας αρνητικής «προκατασκευής»**.

2. Ενστάσεις και αμφισβητήσεις

Στο πλαίσιο της επικοινωνιακής προσέγγισης, η διδασκαλία/εκμάθηση των ξένων γλωσσών αποσκοπεί στην επικοινωνία³. Με ποιον τρόπο όμως υλοποιείται αυτή η απαίτηση, όσον αφορά την εκμάθηση της **γραπτής επικοινωνίας** σε μία ξένη γλώσσα, όταν ο μαθητής-εκπαιδευόμενος δεν εκτεθεί άμεσα και εξαρχής στους τρόπους και τα μέσα γραπτής επικοινωνίας στη συγκεκριμένη ξένη γλώσσα;

Συχνά, η απουσία αυθεντικών κειμένων από τη σχολική διαδικασία οφείλεται σε μια υποκειμενική, αρνητική αξιολόγηση του γλωσσικού επιπέδου των μαθητών.

---

¹ Στοιχεία δημοσίευσης (N. 1)

Παπαδοπούλου, Μ. (1996). Τα αυθεντικά κείμενα στη σχολική τάξη: μεθοδολογικές παρατηρήσεις. Στο Α. Τσοπάνογλου & Ν. Τρύφωνα - Αντωνοπούλου (επιμ.). *Η κοινωνιογλωσσολογική διάσταση στη διδασκαλία και εκμάθηση των ζωντανών γλωσσών*. Πρακτικά του 11^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας. Θεσσαλονίκη: University Studio Press. Τόμος 7, 228-233

² Για λόγους οικονομίας στην έκδοση, το κείμενο αποτελεί εκτεταμένη περίληψη της αρχικής ανακοίνωσης.

³ Η επικοινωνία δεν νοείται αποκλειστικά ως τελικός σκοπός της διαδικασίας μάθησης, αλλά ως καθημερινό αποτέλεσμα και πρακτική. Καθορίζει το σύνολο της γλωσσικής διδασκαλίας και των σχολικών πρακτικών.

Στην περίπτωση αυτή – ανεξάρτητα από την ορθότητα ή μη των ισχυρισμών- το ζήτημα της χρήσης αυθεντικών κειμένων συγχέεται με τη μεθοδολογία προσέγγισής τους.

Μια σύντομη επισκόπηση των βιβλίων διδασκαλίας ξένων γλωσσών αποκαλύπτει ότι στην πλειοψηφία τους δεν αντιμετωπίζουν τα αυθεντικά κείμενα **ως κεντρική μεθοδολογική επιλογή** για την προσέγγιση του γραπτού λόγου. Η αποσπασματική παρουσία τους μετατρέπει την εκμάθηση της γραπτής επικοινωνίας αποκλειστικά σε μακροπρόθεσμο και τελικά, θεωρητικό στόχο⁴.

3. Γραπτή και προφορική γλώσσα

Αυτό το φαινόμενο δεν είναι τυχαίο. Η στενή σχέση της διδακτικής με τη γλωσσολογία επιτρέπει να αναζητήσουμε στη γλωσσολογία τις αντιλήψεις που καθόρισαν τη διδασκαλία της γραπτής γλώσσας. Σύμφωνα με την κυρίαρχη γλωσσολογική αντίληψη του **φωνοκεντρισμού**⁵, η γραφή αποτελεί απλώς ένα μέσο (ανάμεσα σε άλλα) καταγραφής του προφορικού λόγου. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αντιμετωπίζονται ως υστερήσεις έναντι του προφορικού λόγου⁶, και συνεπώς η διδασκαλία του γραπτού σε μία ξένη γλώσσα (ή και στη μητρική) καταλήγει σε διδασκαλία των υπάρχόντων κανόνων για μια μετατροπή των φωνημάτων σε γραφικά σύμβολα. Είναι η αντίληψη που διαπερνά τις Audio-Oral και Audio-Visuel μεθόδους.

Μόλις τη δεκαετία του '70, οι αντιλήψεις για **αυτονομία της γραφής**⁷ αρχίζουν να συγκροτούν μια ισχυρή τάση που επιχειρεί μια συνολική επαναπροσέγγισή της, αναγνωρίζοντας τη συμπληρωματικότητα προφορικής και γραπτής γλώσσας και αναζητώντας τους ιδιαίτερους τρόπους δόμησης και λειτουργίας της. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, οι διαφορές προφορικής και γραπτής γλώσσας ανάγονται στο διαφορετικό κανάλι που χρησιμοποιείται για την αναπαράσταση της πραγματικότητας (το ακουστικό στην πρώτης περίπτωση και το

---

⁴ Η Claudine GARCIA-DEBANC παραλληλίζει τη μάθηση της γραφής με τη μάθηση σκι και αναφέρει ότι, όπως δεν είναι δυνατόν να μάθει κανείς να κατεβαίνει μια πλαγιά γυμνάζοντας πρώτα τους μυς, μετά την αναπνοή και τέλος τα αντανακλαστικά, έτσι δεν είναι δυνατόν να μάθει κανείς να παραγάγει κείμενα αντιγράφοντας λέξεις και κατασκευάζοντας φράσεις, GARCIA-DEBANC Cl., [1988α], σελ. 24

⁵ Όπως : SAUSSURE F. de [1981],σελ. 46, BLOOMFIELD L. [1970] σελ. 21.

⁶ Καθώς απουσιάζουν μια σειρά χαρακτηριστικά που καθορίζουν την πρόσωπο-με-πρόσωπο επικοινωνία (π.χ. χειρονομίες, κίνηση, τονικότητα της φωνής, δυνατότητα απόκρισης κ.α.)

⁷ Για την ανάλυση των λειτουργιών της γραπτής και ομιλούμενης γλώσσας: VACHEK J. [1973 &1976]

οπτικό στη δεύτερη), στην αμεσότητα και το είδος της ανάγκης στην οποία ανταποκρίνονται και στις διαφορετικές λειτουργίες που επιτελούν⁸.

Με την ανάδειξη των διαφορετικών λειτουργιών που επιτελεί η γραπτή γλώσσα αρχίζει η αναζήτηση των σχέσεων της γραφής με συλλειτουργούντα σημειολογικά συστήματα, όπως το τυπογραφικό, το εικονικό, το χρωματικό. Η ανάγκη συνδυασμού μορφής και περιεχομένου και η αναζήτηση των τρόπων αλληλεξυπηρέτησής τους προβάλλει για πρώτη φορά ως κομβική αναγκαιότητα στην ανάλυση κειμένων: η πληροφορία δεν θεωρείται πλέον, αποκλειστικά, τμήμα του περιεχομένου, αλλά και της μορφής του κειμένου⁹, ενώ ταυτόχρονα τονίζεται η εικονική του λειτουργία.

4. Τα πλεονεκτήματα των αυθεντικών κειμένων

Η χρήση αυθεντικών κειμένων δεν αποτελεί αυτοσκοπό της διδασκαλίας, αλλά συνιστά το μέσο για μια εκμάθηση της γραπτής γλώσσας με σκοπό την απόκτηση επικοινωνιακών δεξιοτήτων στο γραπτό. Στα πλεονεκτήματα αυτής της επιλογής περιλαμβάνονται:

- η γλωσσική, σημειολογική και λειτουργική ποικιλία,
- η σχέση σκοπιμότητας-στόχων και μέσων υλοποίησης
- η επίδραση των παραμέτρων γλωσσικής επικοινωνίας στη μορφή και το περιεχόμενο των κειμένων,
- η ποικιλία ιδεολογικών, πολιτιστικών, πολιτικών και φιλοσοφικών εκδοχών,
- η προσέγγιση της τρέχουσας επικαιρότητας, και τέλος
- η δυνατότητα εξοικείωσης του μαθητή με τα είδη και τους τρόπους γραπτής επικοινωνίας στην ξένη γλώσσα.

---

⁸ Η γραφή εξυπηρετεί την αποθήκευση της πληροφορίας στο χώρο και το χρόνο επιτρέποντας την επανεξέταση, επανατοποθέτηση και ανακατασκευή των φράσεων και των λέξεων, την αναδόμηση του κειμένου σε ένα αφηρημένο και διαφορετικό πλαίσιο καταργώντας την αναγκαστική συνέχεια του προφορικού λόγου και εξασφαλίζοντας τη δυνατότητα ασυνέχειας. Αναλυτικότερη παρουσίαση για τις λειτουργίες της γραφής: GOODY J. (1979) σελ. 145. Ειδικότερα για τις λειτουργίες του γραπτού: BOURGAIN D. [1977] σελ. 63-68 καθώς και HENAUULT A.& MARGERIE Ch.de [1974] , σελ. 15-16.

⁹ "Το κείμενο σημαίνει όχι μόνο μέσα από το γλωσσικό του περιεχόμενο αλλά και μέσω της μορφής του". ESCARPIT R. [1973], σελ. 36. Ιδιαίτερα επεξηγηματική η παρουσίαση από την Wilga Rivers των τριών αξιωμάτων του Frank Smith για την ανάγνωση. RIVERS W .M. [1978], σελ. 16-24.

4. Άξονες προσέγγισης των αυθεντικών κειμένων

Η εισαγωγή των αυθεντικών κειμένων στη σχολική τάξη επιβάλλει μια ανάλογη μεθοδολογία προσέγγισής τους¹⁰. Οι δυσκολίες κατά την ανάλυση ενός γραπτού κειμένου πηγάζουν από το γεγονός ότι αποτελεί ταυτόχρονα προϊόν μιας συγκεκριμένης κοινωνικο-πολιτισμικής πρακτικής, όχημα επικοινωνίας, χώρο παραγωγής και κυκλοφορίας της σημασίας¹¹. Η ανάλυση ενός αυθεντικού κειμένου συνεπάγεται την αναζήτηση των παραμέτρων που καθορίζουν κάθε φορά τη μορφή, το περιεχόμενο, καθώς και τους τρόπους αλληλεπίδρασής τους¹².

Στο πλαίσιο αυτού του κειμένου, προτείνεται μια συνολική ταξινόμηση αυτών των ποικίλων παραμέτρων σε 5 διακριτούς, ισότιμους και αλληλοεξαρτώμενους άξονες ανάλυσης: **το σημειολογικό, τον κοινωνικό, τον πραγματολογικό, το μορφο-συντακτικό και το σημασιολογικό.**

Σημειολογικός άξονας

Περιλαμβάνει την προσέγγιση του κειμένου στο πλαίσιο μιας αυτόνομης προσέγγισης της γραφής. Αναλυτικότερα αναζητείται:

α) η διάκριση μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιεί η προφορική και η γραπτή γλώσσα, η προσέγγιση του γραπτού πέρα από τη μεταγραφή του προφορικού λόγου και η αναζήτηση πληροφοριών στην «τάξη γραπτότητας»¹³.

β) η λειτουργία των συλλειτουργούντων με τη γραφή γλώσσα κωδίκων όπως: του χρωματικού, του τυπογραφικού (χαρακτήρες, γραμματοσειρές, σελιδοποίηση, υπογραμμίσεις κλπ) και του εικονικού (σχέδια, φωτογραφίες, εικόνες, σκίτσα, πίνακες και διαγράμματα στο πλαίσιο της σελίδας).

Κοινωνικός άξονας

Αφορά στην προσέγγιση του κειμένου ως κοινωνικού προϊόντος. Διερευνώνται: α) η παρουσία του κειμένου ως προϊόντος συγκεκριμένης κοινωνικο-πολιτισμικής πρακτικής και η σχέση του με ευρύτερα κοινωνικά, ιστορικά,

---

¹⁰ Μεθοδολογικές προτάσεις σε θεωρητικό επίπεδο έχουν γίνει από τους: MOIRAND S.[1979], BOYER H. [1979]. Επίσης ειδικά αφιερώματα στα περιοδικά: *Le français dans le Monde* No 109, 141,167,192, *Pratiques* No 7/8, 26, 46, 49, 52, 61,*Rencontres Pedagogiques* No 19, *E.L.A.* No 8, 23, 25, 59, *Langue française* No 36, 38, 59, 70,85, *Travaux de didactique du français langue étrangère* No 1,5/6, 7,10. *LIDIL* No 1,3 κ.α..

¹¹ Για τις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά της γραφής: BOYER H. [1982], σελ. 53 και ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Μ. [1994] σελ.. 28-33

¹² Για μια συνοπτική αναφορά: CICUREL Fr. & MOIRAND S. [1990], BOYER H. [1982]. GARCIA-DEBANC Cl. [1988β]

¹³ Για τη διάκριση ανάμεσα σε "ordre oral" και "ordre scriptural" ("τάξη προφορικότητας" και "τάξη γραπτότητας"), PEYTARD J.[1970] σελ..37

πολιτισμικά και πολιτικά δεδομένα, β) το status του κειμένου στην κοινωνική οργάνωση: επίσημο ή ανεπίσημο, δημόσιο ή ιδιωτικό, παράνομο ή ευρείας διάδοσης, με σκοπό να διανεμηθεί ή να αρχειοθετηθεί, αποδεικτικό ενός δικαιώματος (π.χ. μια άδεια εισόδου) κλπ.

Πραγματολογικός άξονας

Περιλαμβάνει την εγγραφή του κειμένου στην περίπτωση γραπτής επικοινωνίας. Αναλυτικότερα παρουσιάζονται:

- α) τα χαρακτηριστικά των πόλων του κειμένου¹⁴ και η σχέση τους. Αναζητούνται στο κείμενο πληροφορίες ή ενδείξεις για την ταυτότητα του γράφοντος και του αναγνώστη (άτομο ή συλλογικό υποκείμενο, γνωστός ή άγνωστος, ηλικία, φύλο, κοινωνική ένταξη, πολιτισμικά – εθνικά- και πολιτικά χαρακτηριστικά, ιεραρχική ή φιλική σύνδεση κλπ)
- β) οι συνθήκες παραγωγής του κειμένου. Αν, δηλαδή απαντά σε μια προηγούμενη απαίτηση ή ανάγκη, προφορική ή γραπτή και η σχέση του με αυτήν, αν είναι υποχρεωτική η συγγραφή του, αν είναι καθ' υπόδειξη, αν υπακούει σε μια πιεστική αναγκαιότητα ή αν υπάρχει χρόνος για διορθώσεις,
- γ) οι συνθήκες κυκλοφορίας του κειμένου. Ο χώρος που βρίσκεται το γραπτό, οι τρόποι και οι διαδικασίες διάδοσής του, οι συνθήκες και οι τρόποι ανάγνωσής του,
- δ) ο σκοπός παραγωγής ενός κειμένου (κύριος και δευτερεύοντες στόχοι), οι πράξεις λόγου που υλοποιούνται στο κείμενο, η επιβολή συγκεκριμένης συμπεριφοράς στον αναγνώστη του κλπ

Μορφο-συντακτικός άξονας

Περιλαμβάνει τη διερεύνηση του τρόπου άρθρωσης των σημείων για το σχηματισμό μηνύματος στο επίπεδο της φράσης, της παραγράφου, του κειμένου καθώς και της σχέσης του κειμένου με τις υπερδομές κειμένων.

Σημασιολογικός άξονας

Συνιστά τη μελέτη των τρόπων δόμησης της σημασίας στο κείμενο, το είδος του κειμένου (περιγραφικό, αφηγηματικό, διδακτικό κλπ), την κειμενική υπερδομή του, το λεξιλόγιο κλπ.

---

¹⁴ Σχετικά με τους πόλους και τις συνθήκες επικοινωνίας, από τον H. BOYER στο LAFONT R. & alii [1984], σελ.139-147

Ολοκληρώνοντας τη διαπραγμάτευση, πρέπει να αναφερθεί ότι η παραπάνω ταξινόμηση προτείνεται για λειτουργικούς λόγους χωρίς να υπονοεί την ύπαρξη ανυπέρβλητων ορίων ανάμεσα στους άξονες. Καταλήγοντας, είναι χρήσιμο να επαναληφθεί η ανάγκη για μεγαλύτερο αριθμό κειμένων του κοινωνικού χώρου στη διαδικασία εκμάθησης των ξένων γλωσσών και ταυτόχρονα η απαίτηση για μια σφαιρική προσέγγισή τους η οποία θα χρησιμοποιεί όλες τις παρεχόμενες ενδείξεις και πληροφορίες.

Βιβλιογραφία

- BLOOMFIELD L., [1970] "Le langage" ("Language" 1933), Payot, Paris.
- BOURGAIN D.,[1977] "Fonctions et représentations de l'écrit", *E.L.A.* No 28.
- BOYER H., [1979] "Pour une approche autonome de l'écrit", *L'écrit*, I.C.E. Universitat Autònoma, Barcelone.
- BOYER H., [1982] "Activité scripturale et pédagogie du texte écrit", *Travaux de didactique du français langue étrangère* No 7 , CFP Univ. Paul-Valéry, Montpellier III.
- CICUREL Fr. & MOIRAND S., [1990] "Apprendre à comprendre l'écrit", *Le français dans le Monde* No spécial Fev-Mars, Hachette, Paris.
- ESCARPIT R., [1973] "L'écrit et la communication", P.U.F., Paris.
- GARCIA-DEBANC Cl., [1988a] "Pour apprendre à écrire: apprendre à résoudre des problèmes d'écriture", *Rencontres pédagogiques* No 19, I.N.R.P., Paris.
- GARCIA-DEBANC Cl., [1988b] "Savoir évaluer: pourquoi? comment?", *Rencontres pédagogiques* No 19, I.N.R.P., Paris.
- GOODY J.,[1979] "La raison graphique" ("The Domestication of the savage mind", 1977), Ed. de Minuit, Paris.
- HENAUULT A. & MARGERIE Ch. de, [1974] "L'écrit: spécificité et diversité", *Le français dans le Monde* No 109, Hachette, Paris.
- LAFONT R. (sous la direction de), [1984] "L'anthropologie de l'écriture", Centre Georges Pompidou, CCI, Paris.
- MOIRAND S.,[1979] "Situations d'écrit: compréhension, production en langue étrangère", CLE International, Paris.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Μ. [1994] «Η κοινωνική λειτουργία της γραφής», δ.δ. Φιλοσοφική Σχολή, Α.Π.Θ.
- PEYTARD J., [1970] "Oral et scriptural: deux ordres de situations et de descriptions linguistiques", *Langue française* No 6, Larousse, Paris.
- RIVERS W.M.,[1978] "La compréhension de l'écrit: apprentissage et enseignement de la lecture", *Le français dans le Monde* No 109, Hachette, Paris.

SAUSSURE F. de, [1981] "Cours de linguistique générale", Payot, Paris.

VACHEK J., [1973] "Written language: General problems and problems of English",
Mouton, The Hague, Paris.

VACHEK J., [1976] "Selected Writings in English and General Linguistics", Mouton,
The Hague, Paris.